

**SUOMEN KUNTALIITTO RY
TALOUSARVIO
2019**

**KT KUNTATYÖNANTAJAT
TALOUSARVIO
2019**

Suomen Kuntaliitto ry:n hallituksen kokous 18.10.2018

Sisällysluettelo**Sivu**

1	Suomen Kuntaliitto ry:n talousarvio	3
1.1	Yleistä	3
1.2	Tuotot	4
1.3	Henkilöstökulut ja henkilöstö	4
1.4	Muut kulut	4
1.5	Suomen kuntasäätiö sr:n vaikutus Suomen Kuntaliitto ry:n budjettiin	5
1.6	Sijoitus- ja rahoitustoiminta	5
1.7	Tutkimus- ja kehittämistoiminta	6
1.8	Investoinnit	6
2	KT Kuntatyönantajien talousarvio	7
2.1	Yleistä	7
2.2	Myytävät palvelut ja tuotteet	7
2.3	Kuntien maksuosuudet	8
2.4	Toiminnan kustannukset	8

Liitteet

- 1 Suomen Kuntaliitto ry:n ja KT Kuntatyönantajien jäsenyydet yhteisöissä
- 2 Suomen Kuntaliitto ry:n kuntakohtaiset jäsenmaksut sekä KT Kuntatyönantajien kuntakohtaiset maksuosuudet
- 3 Suomen Kuntaliitto ry:n maksullisten palvelujen ja tuotteiden laskutusperusteet vuonna 2019
- 4 Suomen Kuntaliitto ry:n sijoituspolitiikka

1 SUOMEN KUNTALIITTO RY:N TALOUSARVIO VUODELLE 2019

1.1 Yleistä

Vuoden 2019 budjetissa esitettävä operatiivinen tulos on -1,9 milj. euroa.

AVAINLUKUJA (milj. euroa)	Operatiivisen toiminnan tulos	Henkilöstö- kulut	Muut kiinteät kulut
Toteutunut 2016	-2,8	13,2	13,6
Toteutunut 2017	-0,2	12,9	10,8
Budjetti 2018	-1,4	14,0	10,3
Budjetti 2019	-1,9	14,0	9,7

Tuloslaskelma (1000 euroa) *)	Budjetti 2019	Budjetti 2018	Toteutu- nut 2017	Toteutu- nut 2016
TUOTOT				
Myytävät palvelut, tuotteet ja vuokrat	1 418	1 526	1 696	2 869
Ulkoinen rahoitus	1 578	2 426	2 887	2 229
Jäsen- ja palvelumaksut	18 898	18 945	18 949	18 943
Tuotot yhteensä	21 893	22 897	23 532	24 041
KUSTANNUKSET				
Palkat ja palkkiot	-11 581	-11 353	-10 618	-10 717
Eläke- ja muut henkilösivukulut 1)	-2 436	-2 626	-2 248	-2 527
Henkilöstökulut yhteensä	-14 017	-13 978	-12 865	-13 244
Poistot	-32	-27	-33	-31
Muut henkilöstökulut ja koulutus	-534	-641	-505	-489
Matkat	-655	-697	-597	-647
Ulkopuoliset palvelut	-1 942	-2 399	-2 702	-3 284
Markkinointi, suhdetoiminta ja edustus	-167	-367	-235	-180
Muut toimintakulut 2)	-6 410	-6 212	-6 790	-8 938
Muut kulut yhteensä	-9 709	-10 315	-10 830	-13 538
KUSTANNUKSET YHTEENSÄ	-23 757	-24 321	-23 728	-26 813
Toiminnallinen tulos	-1 865	-1 423	-199	-2 773
Sijoitus- ja rahoitustoiminta 3)	1 600	1 600	4 505	2 948
YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-265	177	4 309	176

*) Toiminnan tulos ilman poikkeavia eriä,
jotka vuosina 2017 ja 2016 olivat (milj. euroa):

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
1) Eläkevastuun muutos	+ 0,1	+ 1,4
2) Ekokem-osakkeiden myyntivoitto- ja lahjoitus säätiölle		- 124,4
Kuntatalo Oy:n osakkeiden lahjoitus säätiölle		- 30,9
3) Sijoitussalkkujen uudelleenjärjestely	+12,7	
Ekokem-osakkeiden myyntivoitto		+ 116,5

1.2 Tuotot

Myytävät palvelut, tuotteet ja vuokratuotot yhteensä on budjetoitu vuodelle 2019 1,4 milj. euroksi vuoden 2018 budjetin ollessa 1,5 milj. euroa.

Asiantuntiapalvelujen myyntiä on vuoden 2019 budjetissa 0,7 milj. euroa (budjetti vuonna 2018 0,8 milj. euroa, vuoden 2017 myynti 0,8 milj. euroa).

Ansio- ja kunniamerkkien myynnin arvioidaan vuoden 2019 budjetin olevan 0,5 milj. euroa (budjetti vuonna 2018 0,5 milj. euroa, vuoden 2017 myynti 0,7 milj. euroa).

Tukipalvelu- ja vuokratuotot ovat vuoden 2019 budjetissa 0,2 milj. euroa (budjetti vuonna 2018 0,2 milj. euroa, vuoden 2017 myynti 0,1 milj. euroa).

Ulkoinen rahoitus, joka koostuu tutkimus- ja kehittämistoiminnan projekteista on vuoden 2019 budjetissa 1,6 milj. euroa vuoden 2018 budjetin ollessa 2,4 milj. euroa. Vuonna 2017 projektirahoitusta toteutui 2,9 milj. euroa. Projektitoiminnalle on tyypillistä merkittävä vuosittainen vaihtelu.

Kuntien jäsenmaksut ovat vuoden 2019 budjetissa 23.-24.5.2018 valtuuskunnassa tehdyn päätöksen mukaisesti 17,1 milj. euroa. Jäsenmaksu on sama kuin vuoden 2018 budjetissa. Sairaanhoidopiirien, maakuntaliittojen, koulutuskuntayhtymien ja erityishuollon kuntayhtymien yhteistyöjäsenmaksujen budjetti on 1,8 milj. euroa.

Tuottojen yhteismäärä vuoden 2019 budjetissa on 21,9 milj. euroa (budjetti 2018 22,9 milj. euroa, toteutunut vuonna 2017 23,5 milj. euroa).

1.3 Henkilöstökulut ja henkilöstö

Vuoden 2019 budjetin henkilöstökulut ovat 14,0 milj. euroa vuoden 2018 budjetin ollessa 14,0 milj. euroa. Tuhansina euroina vastaavat luvut ovat 14 016 (budjetti 2019) ja 13 978 (budjetti 2018).

Vuoden 2019 henkilöstöbudjetissa on keskimäärin 164,2 henkilötyövuotta. Vuoden 2018 ennakoitua olevan keskimäärin 166,6 työvuotta budjetin ollessa keskimäärin 164,6 henkilötyövuotta.

Suomen Kuntaliiton henkilöstön työpanos

B2019	B2018	2017	2016	2015
164,2	164,6	159,0	156,7	169,3

1.4 Muut kulut

Muut henkilöstökulut, matkat, markkinointi-, suhdetoiminta- ja ulkopuoliset palvelukulut ovat vuoden 2019 budjetissa 3,3 milj. euroa vuoden 2018 budjetin ollessa 4,1 milj. euroa.

Muut toimintakulut vuoden 2019 budjetissa 6,4 milj. euroa (vuoden 2018 budjetissa 6,2 milj. euroa, vuoden 2017 toteuma 6,8 milj. euroa) koostuu pääosin palveluveloituksista Kuntaliitto Palvelut Oy:ltä ja FCG Finnish Consulting Group Oy:ltä, jotka ovat yhteensä 4,1 milj. euroa. Loput 2,3 milj. euroa koostuvat kokous- ja neuvottelukuluista (0,5 milj. euroa), ulkoisista ict-kuluista (0,8 milj. euroa) ja muista hallintokuluista (1,0 milj. euroa). Muita hallintokuluja ovat esimerkiksi jäsenmaksut ja vakuutukset.

1.5 Suomen kuntasäätiö sr:n vaikutus Suomen Kuntaliitto ry:n budjettiin

Vuoden budjetissa 2019 on otettu huomioon Suomen kuntasäätiön tuki liiton käytössä oleviin toimitiloihin. Tuen arvo on säätiön alustavan budjetin mukaan 1,1 milj. euroa. Suomen kuntasäätiön muu tuki vuonna 2019 on tähän mennessä tehtyjen päätösten mukaan 0,2 milj. euroa.

1.6 Sijoitus- ja rahoitustoiminta

Suomen Kuntaliitto ry:n hallitus vahvistaa sijoituspolitiikan vuosittain talousarvion käsittelyn yhteydessä.

Sijoituspolitiikan (liite 4) mukaan Kuntaliitto toteuttaa sijoitussalkun (markkina-arvo 67,5 milj. euroa, 31.8.2018) sijoituspäätökset varainhoitajien kautta, joita tällä hetkellä on kolme.

Sijoitukset tehdään pääsääntöisesti sijoitusrahastojen kautta. Varainhoidosta raportoidaan säännöllisesti liiton hallitukselle. Kustannustehokkaan hinnoittelun varmistamiseksi varainhoitajat kilpailutetaan vähintään viiden vuoden välein.

Sijoitus- ja rahoitustoiminnan tulos vuosina 2017 - budjetti 2019 on seuraava:

(1000 euroa)	Budjetoitu 2019	Budjetoitu 2018	Toteutunut 2017 *)
Sijoitussalkku	1 600	1 600	13 523
Osingot			3 523
Rahoitus			- 7
YHTEENSÄ	1 600	1 600	17 243

*) Kesäkuussa 2017 toteutuneen sijoitussalkkujen kilpailutuksen yhteydessä tuloutui kirjanpitoon yhteensä 12 737 500 euroa.

1.7 Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Vuoden 2019 budjetissa Kuntaliiton oma panostus tutkimus- ja kehitystoimintaan on 1,5 milj. euroa ja ulkopuolinen rahoitus on 1,6 milj. euroa. Kuntaliiton oma panostus koostuu liiton oman henkilöstön työstä ja ostetuista palveluista.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta on keskeinen keino liiton strategiatavoitteiden toteuttamisessa. Toiminta suuntautuu entistä vahvemmin liiton menestystekijöitä toteuttaviin projekteihin. Päätökset kehityspanosten kohdentamisesta tehdään joustavasti strategia- ja toimintaympäristön tilanne huomioiden.

Tiukentunut rahoitustilanne näkyy ulkopuolisen projektirahoituksen määrässä. Toimintaa tasapainotetaan aktiivisen kehityssalkunjohtamisen avulla.

1.8 Investoinnit

Vuoden 2019 budjetissa on huomioitu työsuhdeautojen vaihtotarpeet.

2 KT Kuntatyönantajien talousarvio

2.1 Yleistä

Kunnallisesta työmarkkinalaitoksesta annetun lain (254/93) 5 §:n mukaan työmarkkinalaitoksen talousarvion hyväksyy Kuntaliiton valtuusto.

KT Kuntatyönantajien toiminnan kustannukset vuonna 2019 ovat 7 732 300 euroa. Toimintatuloja on arvioitu kertyvän 1 719 700 euroa. Kuntien maksuosuuksina peritään talousarvion mukaan 6 012 700 euroa.

Tuloslaskelma (1000 euroa)	Budjetti 2019	Budjetti 2018	Toteutunut 2017	Toteutunut 2016
TUOTOT				
Myytävät palvelut ja tuotteet	1 720	2 515	2 649	2 010
Kuntien maksosuudet	6 013	4 633	4 085	6 211
Tuotot yhteensä	7 732	7 148	6 764	8 221
KUSTANNUKSET				
Palkat ja palkkiot	-4 081	-3 611	-3 411	-3 363
Eläke- ja muut henkilösivukulut	-845	-822	-817	-919
Henkilöstökulut yhteensä	-4 926	-4 434	-4 228	-4 282
Poistot			-2	-248
Muut henkilöstökulut ja koulutus	-195	-179	-179	-211
Matkat	-123	-120	-120	-148
Ulkopuoliset palvelut	-803	-700	-840	-571
Markkinointi, suhdetoiminta ja edustus	-161	-158	-114	-96
Muut toimintakulut	-1 524	-1 558	-1 281	-2 664
Muut kulut yhteensä	-2 806	-2 715	-2 534	-3 691
KUSTANNUKSET YHTEENSÄ	-7 732	-7 148	-6 764	-8 221
YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	0	0	0	0

2.2 Myytävät palvelut ja tuotteet

Myytävät palvelut ja tuotteet jakautuvat vuonna 2019 seuraavasti: asiantuntija- ja koulutuspalvelut 1 409 700 euroa, julkaisu- ja tilausmyyntitulot 230 000 euroa ja muut tulot 80 000 euroa.

2.3 Kuntien maksuosuudet

Kuntien maksuosuuksien kehitys on ollut viime vuosina seuraava:

	Talousarvio	Tilinpäätös (1000 €)
2015		4 274
2016		6 211
2017		4 085
2018 B	4 633	
2019 B	6 013	

Maksuosuudet peritään kunnilta puoliksi niiden verotettavien tulojen mukaan, jotka kunnassa on määrätty edellisenä vuotena toimitetussa kunnallisverotuksessa ja puoliksi saman vuoden tammikuun 1. päivän asukaslukujen mukaisessa suhteessa. Lopulliset kuntakohtaiset maksuosuudet lasketaan tilinpäätöksen yhteydessä.

2.4 Toiminnan kustannukset

KT Kuntatyönantajien toiminnan kustannusten kehitys on ollut viime vuosina seuraava:

	Talousarvio	Tilinpäätös (1000 €)
2015		6 137
2016		8 221
2017		6 764
2018 B	7 148	
2019 B	7 732	

Talousarvion suurin kuluerä on henkilöstön palkat ja lakisääteiset henkilösivukulut. Nämä ovat yhteensä noin 4 926 200 euroa, mikä on n. 64 % kaikista kuluista. Nousua vuoden 2018 budjettiin nähden on 492 000 euroa.

KT Kuntatyönantajien henkilöstön työpanos

B2019	B2018	2017	2016	2015
58,2	53,8	52,5	53,6	53,5

KT Kuntatyönantajien henkilöstön työpanoksen kasvu vuodelle 2019 perustuu lisääntyneisiin tehtäviin sekä toimintaympäristön muutokseen. KT:n rooli työmarkkinakeskusjärjestönä on vahvistunut ja edellyttää keskusjärjestötason edunvalvonnan lisäresursointia. Toimintaympäristössä tapahtuva kehitys edellyttää nykyisten resurssien vahvistamista maakunta- ja sote-uudistuksen muutostuessa sekä KT:n viestinnässä. Lisäksi eräitä keskeisiä asiantuntijoita eläköityy vuoden 2019 aikana ja heidän seuraajiensa perehdyttäminen edellyttää riittävän ajoissa tapahtuvaa rekrytointia. Pääosa lisäresurssista on määräaikaista.

Edellä olevaan sisältyy Avainta ry:n henkilöstö, jonka työpanos budjetissa 2019 on kuusi ja puoli (6,5) henkilötyövuotta.

Muut kulut ovat vuoden 2019 budjetissa yhteensä 2 805 600 euroa. Muiden kulujen osuus vuoden 2018 budjetissa on 2 714 600 euroa. Hallintopalveluiden kustannukset KT Kuntatyöntantajat maksaa Kuntaliitto Palvelut Oy:lle ja FCG Finnish Consulting Group Oy:lle.

Liite 1**Suomen Kuntaliitto ry:n jäsenyydet yhteisöissä ja vuosittainen jäsenmaksu (euroa)****Kotimaiset yhteisöt**

Arkistoyhdistys-Arkivföreningen ry	20	
Elävä kaupunkikeskusta ry	1 100	
GBC Suomi ry	1 100	
Helsingin seudun kauppakamari	2 100	
HL7 Finland ry	3 316	
Kuntatekniikan foorumi	3 154	
Liikearkistoyhdistys ry	50	
Liikenneturva	100	
Maarakennusalan neuvottelukunta MANK ry	1 000	
Mainostajien liitto ry	831	
Nuorisoasuntoliitto ry	400	
Pank Ry	500	
Pohjola-Norden ry	340	
PRH Tilintarkastusvalvonta	630	
Projektiyhdistys ry	434	
Seudulliset Kehittämisyhteisöt SEKES ry	5 000	
Sisäiset tarkastajat ry	480	
Skills Finland ry	1 600	
STTY Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojenkäsittely-yhdistys	100	
Suomalaisen Työn Liitto	97	
Suomen kaupunginsihteerien yhdistys	15	
Suomen Kotiseutuliitto ry	800	
Suomen Kylätoiminta ry	500	
Suomen Laatu yhdistys ry	2 753	
Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö	300	
Suomen Sairaalahygieniayhdistys ry	250	
Suomen Standardisoimisliitto SFS ry	560	
Suomen Strategisen Johtamisen Seura ry	205	
Suomen Yrityskummit ry	3 000	
Suomi-Venäjä -seura	723	
Taloustieteellinen yhdistys ry	38	
TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry	930	
Tietotekniikan Liitto ry	923	
Tulevaisuuden tutkimuksen seura ry	390	
Työelämän tutkimusyhdistys ry	40	33 779

Kansainväliset yhteisöt

Council of European Municipalities and Regions	43 983
European Health Property Network	5 000
HOPE European Hospital and Healthcare Federation	11 074

ICLEI International Council for Local Environmental Initiatives	3 208	
IHF International Hospital Federation	<u>6 058</u>	69 323

103 102

KT Kuntatyöntäjien jäsenyydet yhteisöissä**Kotimaiset yhteisöt**

Henry ry		1 000
----------	--	-------

Kansainväliset yhteisöt

CEEP European Centre of Employers and Enterprises	61 850	
EFEE European Federation of Education Employers	2 860	
HOSPEEM European Hospital & Healthcare Employers' Association	<u>15 750</u>	79 972

84 610

Liite 2**Suomen Kuntaliitto ry:n kuntakohtaiset jäsenmaksut sekä KT Kuntatyöntäjien kuntakohtaiset maksusuudet**

Laskelman jäsenmaksu:

KT Kuntatyöntäjät:

Maksusuus on 6 012 676 euroa, josta peritään enakkoon 80 % = 4 810 141 euroa.

Jäsenmaksusta puolet kerätään asukasluvun¹⁾ ja puolet verotettavien tulojen²⁾ perusteella.

Muun Kuntaliiton jäsenmaksu:

Jäsenmaksu 17 070 971 euroa, josta 3/4 kerätään asukasluvun¹⁾ ja 1/4 verotettavien tulojen²⁾ perusteella, kuitenkin niin, että yli 20 000 asukkaan menevältä osalta jäsenkunta maksaa asukaslukuperusteista jäsenmaksua 15 prosentilla alennettuna. Jos jäsenkunnan verotettavat tulot asukasta kohti ylittävät kaikkien kuntien keskimääräisen luvun (16 944 €/as.), maksetaan keskiarvon ylittävältä osalta verotettaviin tuloihin perustuvaa jäsenmaksua 25 prosentilla alennettuna.

Ahvenanmaan kunnille on annettu lisäksi 25 prosentin alennus jäsenmaksuun.

¹⁾ Asukasluku vuoden vaihteessa 2017/2018. (Lähde: Tilastokeskus)

²⁾ Verotettavilla tuloilla tarkoitetaan maksuunpantua kunnallisveroa vastaavia verotettavia tuloja vuodelta 2017 (Lähde: Verohallinto 10.9.2018, ennakkotieto)

Kunta	Asukas-	Verotettavat	Jäsenmaksu vuonna 2019		
	luku	tulot/as.	Kuntatyön-	Muu	Yhteensä
	vuoden	v. 2017	antajat	Kunta-	
	vaiht.	(as.luku		liitto	
	2017/2018	31.12.2016)	€	€	€
Koko maa	5 513 130	16 944	4 810 141	17 070 971	21 514 522
Akaa	16 769	14 798	13 851	54 003	66 798
Alajärvi	9 831	11 328	7 220	30 038	36 709
Alavieska	2 610	11 488	1 931	8 000	9 784
Alavus	11 713	11 416	8 663	35 897	43 900
Asikkala	8 248	14 324	6 710	26 377	32 575
Askola	4 990	15 787	4 255	16 310	20 241
Aura	3 991	14 977	3 298	12 856	15 902
Brändö	452	17 346	0	1 140	1 140
Eckerö	948	15 261	0	2 290	2 290
Enonkoski	1 416	11 475	1 054	4 351	5 324
Enontekiö	1 893	12 415	1 433	5 861	7 185
Espoo	279 044	24 648	297 937	897 492	1 172 723
Eura	11 910	15 512	10 053	38 745	48 032
Eurajoki	9 521	17 039	8 338	31 506	39 208
Evijärvi	2 499	12 105	1 892	7 738	9 485
Finström	2 580	15 977	0	6 334	6 334
Forssa	17 185	14 393	14 008	55 006	67 947
Föglö	532	13 821	0	1 278	1 278

Geta	495	11 910	0	1 145	1 145
Haapajärvi	7 251	11 889	5 441	22 364	27 391
Haapavesi	6 970	11 265	5 131	21 318	26 058
Hailuoto	967	15 238	817	3 147	3 902
Halsua	1 171	10 413	843	3 547	4 326
Hamina	20 493	15 899	17 498	66 840	83 005
Hammarland	1 547	15 477	0	3 745	3 745
Hankasalmi	5 019	11 221	3 703	15 365	18 786
Hanko	8 517	17 467	7 661	28 503	35 580
Harjavalta	7 151	15 914	6 125	23 423	29 081
Hartola	2 882	11 352	2 125	8 821	10 784
Hattula	9 610	16 948	8 471	31 909	39 735
Hausjärvi	8 504	15 552	7 216	27 731	34 397
Heinola	19 128	14 998	15 917	61 813	76 517
Heinävesi	3 455	11 255	2 541	10 563	12 911
Helsinki	643 272	21 818	641 604	1 998 388	2 591 095
Hirvensalmi	2 236	12 293	1 706	6 947	8 522
Hollola	23 782	16 200	20 427	76 571	95 441
Honkajoki	1 707	11 157	1 258	5 223	6 385
Huittinen	10 207	13 335	8 075	32 229	39 689
Humppila	2 290	12 538	1 767	7 150	8 783
Hyrnsalmi	2 326	11 495	1 738	7 160	8 765
Hyvinkää	46 739	18 557	42 928	147 316	186 973
Hämeenkyrö	10 599	14 362	8 628	33 905	41 875
Hämeenlinna	67 662	16 703	59 073	205 611	260 181
Ii	9 966	12 837	7 577	30 915	37 914
Iisalmi	21 639	14 182	17 498	68 390	84 555
Iitti	6 820	13 795	5 456	21 645	26 685
Ikaalinen	7 119	13 261	5 574	22 375	27 524
Ilmajoki	12 205	13 860	9 727	38 668	47 654
Ilomantsi	5 128	11 937	3 871	15 856	19 432
Imatra	27 269	16 271	23 574	86 961	108 738
Inari	6 869	15 453	5 748	22 256	27 566
Inkoo	5 481	18 639	5 104	18 580	23 295
Isojoki	2 032	11 325	1 502	6 226	7 613
Isokyrö	4 673	13 163	3 658	14 686	18 065
Janakkala	16 607	16 289	14 344	54 611	67 861
Joensuu	76 067	13 941	60 790	220 080	276 238
Jokioinen	5 286	14 806	4 370	17 029	21 066
Jomala	4 859	18 915	0	12 264	12 264
Joroinen	4 917	13 510	3 922	15 584	19 208
Joutsa	4 567	12 096	3 469	14 162	17 366
Juuka	4 817	10 866	3 504	14 658	17 895
Juupajoki	1 904	13 483	1 519	6 036	7 440
Juva	6 334	11 758	4 736	19 505	23 881
Jyväskylä	140 188	15 520	117 383	408 862	517 299

Jämijärvi	1 867	11 395	1 385	5 729	7 008
Jämsä	20 877	15 511	17 710	67 740	84 100
Järvenpää	42 572	19 801	40 002	135 894	172 847
Kaarina	33 099	19 220	30 839	107 074	135 562
Kaavi	3 048	10 522	2 198	9 239	11 269
Kajaani	37 239	15 178	31 104	114 026	142 760
Kalajoki	12 516	12 658	9 622	39 016	47 905
Kangasala	31 437	17 280	27 768	100 039	125 690
Kangasniemi	5 549	11 781	4 146	17 082	20 912
Kankaanpää	11 585	13 494	9 154	36 561	45 017
Kannonkoski	1 408	10 301	998	4 237	5 159
Kannus	5 520	12 907	4 288	17 288	21 250
Karjajoki	1 329	11 971	1 002	4 107	5 032
Karkkila	8 900	14 753	7 313	28 594	35 350
Karstula	4 146	11 187	3 046	12 670	15 485
Karvia	2 403	10 565	1 725	7 270	8 864
Kaskinen	1 274	17 137	1 135	4 249	5 297
Kauhajoki	13 610	12 366	10 387	42 289	51 884
Kauhava	16 278	12 656	12 589	50 878	62 507
Kauniainen	9 624	37 313	13 316	38 429	50 730
Kaustinen	4 309	12 870	3 325	13 454	16 525
Keitele	2 309	12 057	1 746	7 146	8 760
Kemi	21 256	15 582	18 054	68 873	85 551
Kemijärvi	7 534	14 383	6 162	24 154	29 847
Keminmaa	8 296	16 744	7 250	27 434	34 132
Kemiönsaari	6 793	13 336	5 357	21 418	26 366
Kempele	17 535	16 776	15 217	57 793	71 850
Kerava	35 554	19 317	33 386	114 875	145 717
Keuruu	9 919	13 729	7 909	31 431	38 737
Kihniö	1 967	10 790	1 421	5 967	7 279
Kinnula	1 656	10 595	1 193	5 018	6 121
Kirkkonummi	39 170	21 989	39 442	129 367	165 803
Kitee	10 486	12 040	7 947	32 481	39 822
Kittilä	6 421	14 755	5 259	20 598	25 456
Kiuruvesi	8 283	11 343	6 117	25 369	31 020
Kivijärvi	1 132	9 947	796	3 395	4 130
Kokemäki	7 381	13 674	5 897	23 410	28 857
Kokkola	47 723	15 008	39 508	143 362	179 860
Kolari	3 854	13 122	2 993	12 068	14 833
Konnevesi	2 748	11 968	2 060	8 471	10 374
Kontiolahti	14 830	14 760	12 173	47 621	58 867
Korsnäs	2 154	11 406	1 587	6 591	8 057
Koski Tl	2 359	12 409	1 812	7 351	9 026
Kotka	53 539	16 159	46 194	163 284	205 957
Kouvola	84 196	16 029	72 396	252 000	318 879
Kristiinankaupunki	6 638	13 605	5 285	21 021	25 904

Kruunupyy	6 531	13 332	5 154	20 599	25 360
Kuhmo	8 499	12 370	6 502	26 437	32 443
Kuhmoinen	2 252	11 948	1 696	6 957	8 524
Kumlinge	314	17 213	0	779	779
Kuopio	118 209	15 974	100 630	348 921	441 883
Kuortane	3 637	12 076	2 751	11 257	13 798
Kurikka	21 203	12 454	16 245	65 542	80 549
Kustavi	923	15 311	765	2 978	3 685
Kuusamo	15 386	12 988	11 981	48 238	59 306
Kyyjärvi	1 352	11 444	1 001	4 146	5 071
Kärkölä	4 508	14 190	3 648	14 382	17 752
Kärsämäki	2 611	10 256	1 851	7 858	9 569
Kökar	236	15 329	0	579	579
Lahti	119 573	15 828	101 487	352 311	446 063
Laihia	8 051	15 298	6 761	26 127	32 373
Laitila	8 610	13 982	6 866	27 285	33 628
Lapinjärvi	2 706	13 187	2 124	8 514	10 476
Lapinlahti	9 692	12 315	7 407	30 135	36 978
Lappajärvi	3 140	11 664	2 338	9 652	11 811
Lappeenranta	72 909	15 785	61 815	217 654	274 758
Lapua	14 494	13 645	11 515	45 854	56 492
Laukaa	18 978	14 375	15 397	60 615	74 838
Lemi	3 063	14 009	2 461	9 740	12 014
Lemland	2 028	17 854	0	5 080	5 080
Lempäälä	22 829	17 459	20 313	74 937	93 702
Leppävirta	9 782	14 105	7 900	31 177	38 475
Lestijärvi	789	10 650	570	2 394	2 920
Lieksa	11 297	12 845	8 813	35 447	43 589
Lieto	19 596	17 686	17 503	65 312	81 481
Liminka	10 133	13 710	8 001	31 967	39 358
Liperi	12 150	13 476	9 629	38 395	47 290
Lohja	46 785	17 301	41 679	145 808	184 311
Loimaa	16 150	13 608	12 825	51 083	62 931
Loppi	8 028	14 144	6 492	25 603	31 600
Loviisa	15 085	15 468	12 718	49 045	60 794
Luhanka	734	11 648	550	2 263	2 771
Lumijoki	2 081	11 830	1 559	6 413	7 853
Lumparland	395	16 762	0	973	973
Luoto	5 264	13 214	4 083	16 474	20 246
Luumäki	4 747	13 459	3 768	15 013	18 494
Maalahti	5 477	13 971	4 402	17 418	21 484
Maarianhamina	11 677	20 020	0	29 895	29 895
Marttila	1 988	13 637	1 587	6 303	7 768
Masku	9 656	17 964	8 743	32 365	40 441
Merijärvi	1 119	8 955	753	3 296	3 992
Merikarvia	3 156	12 222	2 389	9 771	11 978

Miehikkälä	1 992	10 941	1 451	6 065	7 405
Mikkeli	54 261	14 943	44 929	161 980	203 485
Muhos	9 019	13 294	7 057	28 338	34 858
Multia	1 636	10 779	1 183	4 964	6 057
Muonio	2 332	13 787	1 863	7 397	9 118
Mustasaari	19 384	16 800	16 947	64 112	79 767
Muurame	10 097	17 445	8 927	33 516	41 763
Mynämäki	7 838	14 796	6 447	25 194	31 149
Myrskylä	1 969	12 966	1 532	6 170	7 585
Mäntsälä	20 803	16 262	17 920	68 020	84 574
Mänttä-Vilppula	10 256	15 059	8 579	33 224	41 149
Mäntyharju	6 054	13 032	4 716	18 984	23 341
Naantali	19 167	19 761	18 180	65 332	82 126
Nakkila	5 521	14 506	4 509	17 688	21 853
Nivala	10 815	11 605	8 021	33 185	40 595
Nokia	33 322	17 014	29 271	105 394	132 435
Nousiainen	4 813	15 695	4 071	15 672	19 433
Nurmes	7 765	12 020	5 864	24 016	29 433
Nurmijärvi	42 159	19 905	40 181	135 591	172 709
Närpiö	9 507	12 683	7 275	29 576	36 296
Orimattila	16 221	14 145	13 087	51 678	63 768
Oripää	1 382	12 310	1 041	4 270	5 232
Orivesi	9 285	13 644	7 368	29 359	36 165
Oulainen	7 472	13 010	5 813	23 416	28 786
Oulu	201 810	16 314	173 366	593 163	753 316
Outokumpu	7 003	12 086	5 294	21 670	26 561
Padasjoki	3 027	12 428	2 318	9 420	11 562
Paimio	10 730	16 765	9 365	35 460	44 111
Paltamo	3 435	11 645	2 561	10 564	12 930
Parainen	15 285	17 630	13 745	51 120	63 817
Parikkala	4 969	12 340	3 820	15 490	19 019
Parkano	6 562	12 576	5 061	20 485	25 161
Pedersören kunta	11 084	12 939	8 576	34 651	42 573
Pelkosenniemi	958	12 980	740	2 993	3 677
Pello	3 510	12 936	2 736	11 009	13 536
Perho	2 860	10 200	2 024	8 600	10 469
Pertunmaa	1 739	10 423	1 248	5 261	6 414
Petäjävesi	3 920	12 642	3 025	12 240	15 034
Pieksämäki	18 220	14 008	14 704	58 054	71 637
Pielavesi	4 624	10 466	3 303	13 961	17 012
Pietarsaari	19 379	15 921	16 502	63 301	78 545
Pihtipudas	4 127	10 698	2 976	12 511	15 260
Pirkkala	19 237	19 720	18 239	65 565	82 414
Polvijärvi	4 414	10 381	3 151	13 324	16 235
Pomarkku	2 166	11 547	1 619	6 669	8 164
Pori	84 587	15 632	71 589	251 075	317 209

Pornainen	5 121	16 717	4 461	16 908	21 029
Porvoo	50 159	19 103	46 846	158 620	201 896
Posio	3 310	10 654	2 398	10 054	12 269
Pudasjärvi	8 103	10 543	5 793	24 473	29 824
Pukkila	1 940	14 187	1 582	6 212	7 673
Punkalaidun	2 949	11 701	2 205	9 081	11 118
Puolanka	2 669	10 842	1 940	8 118	9 910
Puumala	2 208	12 832	1 712	6 909	8 491
Pyhtää	5 264	16 346	4 573	17 358	21 582
Pyhäjoki	3 189	13 601	2 523	10 070	12 402
Pyhäjärvi	5 337	12 721	4 138	16 700	20 522
Pyhäntä	1 579	11 572	1 166	4 837	5 914
Pyhäranta	2 077	15 539	1 747	6 746	8 360
Pälkäne	6 567	13 591	5 217	20 774	25 593
Pöytyä	8 422	13 047	6 571	26 429	32 499
Raahe	25 001	15 327	20 908	79 087	98 401
Raasepori	27 851	15 695	23 645	87 877	109 721
Raisio	24 234	17 594	21 711	79 311	99 367
Rantasalmi	3 553	11 450	2 642	10 915	13 356
Ranua	3 972	10 208	2 807	11 938	14 532
Rauma	39 620	18 383	36 267	125 887	159 390
Rautalampi	3 255	11 815	2 435	10 026	12 276
Rautavaara	1 698	10 059	1 194	5 093	6 196
Rautjärvi	3 436	14 209	2 787	10 973	13 548
Reisjärvi	2 813	11 000	2 048	8 563	10 455
Riihimäki	29 021	16 991	25 580	92 932	116 562
Ristijärvi	1 317	12 436	1 011	4 104	5 038
Rovaniemi	62 420	15 518	52 426	186 536	234 967
Ruokolahti	5 218	15 651	4 418	16 999	21 080
Ruovesi	4 459	12 834	3 475	13 985	17 196
Rusko	6 263	17 672	5 560	20 815	25 951
Rääkkylä	2 240	9 919	1 566	6 701	8 148
Saarijärvi	9 589	11 955	7 211	29 601	36 262
Salla	3 575	11 755	2 682	11 024	13 502
Salo	52 984	14 421	43 267	157 257	197 227
Saltvik	1 873	16 046	0	4 578	4 578
Sastamala	24 820	13 502	19 663	76 597	94 761
Sauvo	3 007	14 975	2 502	9 718	12 029
Savitaipale	3 480	12 680	2 689	10 872	13 356
Savonlinna	34 664	14 036	28 035	105 009	130 907
Savukoski	1 012	11 928	767	3 135	3 843
Seinäjoki	62 676	15 708	52 772	187 506	236 257
Sievi	5 035	10 992	3 654	15 304	18 679
Siikainen	1 476	10 196	1 042	4 435	5 398
Siikajoki	5 343	12 051	4 021	16 499	20 214
Siikalatva	5 447	11 151	4 004	16 649	20 348

Siilinjärvi	21 657	16 204	18 648	70 487	87 713
Simo	3 110	14 566	2 562	10 003	12 369
Sipoo	20 310	21 247	19 887	69 896	88 268
Siuntio	6 146	19 436	5 810	20 935	26 303
Sodankylä	8 545	14 996	7 114	27 619	34 190
Soini	2 114	10 113	1 501	6 365	7 752
Somero	8 919	13 198	7 002	28 065	34 534
Sonkajärvi	4 075	11 224	3 010	12 481	15 262
Sotkamo	10 423	14 414	8 486	33 345	41 184
Sottunga	92	19 853	0	238	238
Sulkava	2 588	10 979	1 893	7 893	9 642
Sund	1 031	16 515	0	2 533	2 533
Suomussalmi	8 051	12 196	6 121	24 974	30 629
Suonenjoki	7 266	12 536	5 564	22 612	27 752
Sysmä	3 859	11 463	2 868	11 852	14 501
Säkylä	6 903	16 077	5 942	22 663	28 152
Taipalsaari	4 774	16 591	4 173	15 789	19 644
Taivalkoski	4 058	11 401	3 002	12 438	15 211
Taivassalo	1 654	14 639	1 341	5 282	6 521
Tammela	6 155	14 586	5 061	19 780	24 455
Tampere	231 853	16 764	200 951	683 540	869 176
Tervo	1 585	10 543	1 136	4 792	5 841
Tervola	3 068	13 121	2 400	9 639	11 857
Teuva	5 269	11 843	3 958	16 259	19 916
Tohmajärvi	4 571	11 305	3 369	13 988	17 101
Toholampi	3 192	11 300	2 347	9 758	11 927
Toivakka	2 384	13 113	1 873	7 504	9 234
Tornio	21 928	15 619	18 578	70 728	87 890
Turku	189 669	16 158	161 815	555 912	705 394
Tuusniemi	2 597	10 952	1 890	7 903	9 649
Tuusula	38 646	21 003	37 972	126 478	161 556
Tyrnävä	6 730	11 892	5 034	20 727	25 378
Ulvila	13 237	15 755	11 246	43 192	53 580
Urkala	4 829	12 493	3 692	15 017	18 428
Utajärvi	2 768	11 203	2 035	8 461	10 340
Utsjoki	1 242	14 309	1 005	3 963	4 891
Uurainen	3 747	12 226	2 822	11 575	14 182
Uusikaarlepyy	7 521	13 243	5 880	23 623	29 055
Uusikaupunki	15 752	16 520	13 510	51 627	64 107
Vaala	2 941	11 816	2 222	9 097	11 149
Vaasa	67 392	16 544	58 575	204 348	258 458
Valkeakoski	21 136	16 271	18 279	69 117	86 003
Valtimo	2 218	10 777	1 600	6 725	8 204
Vantaa	223 027	19 343	207 868	677 914	869 940
Varkaus	21 155	15 236	17 763	68 212	84 621
Vehmaa	2 316	13 608	1 820	7 290	8 971

Vesanto	2 094	10 606	1 509	6 347	7 741
Vesilahti	4 460	15 041	3 697	14 387	17 802
Veteli	3 216	12 360	2 455	9 995	12 263
Vieremä	3 685	11 750	2 750	11 338	13 879
Vihti	29 054	18 689	26 785	94 574	119 318
Viitasaari	6 411	11 819	4 837	19 821	24 289
Vimpeli	2 974	12 883	2 315	9 323	11 462
Virolahti	3 207	12 578	2 472	10 010	12 294
Virrat	6 844	12 371	5 221	21 262	26 086
Vårdö	430	14 405	0	1 035	1 035
Vöyri	6 616	13 145	5 181	20 795	25 581
Ylitornio	4 118	12 637	3 183	12 868	15 808
Ylivieska	15 251	13 768	12 117	48 249	59 443
Ylöjärvi	32 878	16 401	28 373	103 202	129 412
Ypäjä	2 372	13 232	1 858	7 456	9 173
Ähtäri	5 906	12 970	4 604	18 525	22 778
Äänekoski	19 144	14 637	15 752	61 542	76 094

Liite 3

Suomen Kuntaliitto ry:n maksullisten palvelujen laskutusperusteet vuonna 2019

1 Kuntaliiton palvelujen maksullisuus

Kuntaliiton hallituksen hyväksymien periaatteiden mukaan liiton palvelutoiminta ja sen maksullisuus määritellään seuraavasti:

1.1 Jäsenmaksuperusteiset palvelut

- Kuntien ja kuntayhtymien edunvalvonta
- yhteiset kehittämistehtävät ja tutkimus
- asiantuntijapalvelu puhelimesta ja sähköpostitse (ensimmäinen tunti)
- tiedonvälitys (mm. yleiskirjeet, tiedotteet, soveltamisohjeet, perustilastot, www-palvelu).

1.2 Maksulliset palvelut

- Kirjalliset lausunnot, myös suurempitöiset vastaukset sähköposteina tulleisiin kyselyihin. Vastauksen laskutuksesta on ensin ilmoitettava kyselijälle
- vaativampi lainopillinen neuvonta ja toimeksiannot
- neuvottelut ja asiantuntijana kuuleminen
- koulutus
- julkaisut
- lisäkappaleet kuntatiedotteista.

2 Maksullisten palvelujen laskutusperusteet

2.1 Asiantuntijapalvelu

Kunnalle ja kunnan edustajalle sekä Kuntaliiton palvelusopimus pohjaisille yhteistyökumppaneille tavanomaisen vastausajan puitteissa kirjallisesta tai sähköpostitse annetusta lausunnosta laskutetaan käytetyn työajan perusteella ensimmäisen tunnin ylittävältä alkavalta työtunnilta.

Ohjeellinen laskutusperuste on 150 euroa/tunti + alv. Kuntaliiton jäsenmaksuun ja palvelusopimukseen sisältyy ensimmäinen tunti asiantuntijapalvelua ja toiselta alkavalta tunnilta veloitetaan ohjeellinen tuntihinta. Muilta kuntataustaisilta toimijoilta veloitetaan kaksinkertainen hinta ja muilta organisaatioilta veloitetaan minimissään kaksinkertainen hinta.

Kiireellisistä lausunnoista, joissa vastausaika on asiakkaan toiveesta 1–3 päivää, laskutetaan kaksinkertainen hinta. Mikäli lausunto vaatii erittäin laajaa selvitystä, laskutusperusteesta sovitaan erikseen.

Neuvottelu- ja kuulemistehtävistä laskutetaan sopimuksen mukaan. Laskutus perustuu käytettyyn työaikaan ja aiheutuneisiin matka- ym. kustannuksiin. Samoja perusteita sovelletaan myös videoneuvotteluihin.

Asiantuntijan ohjeellinen puheenvuoro- tai luentopalkkio sekä neuvottelu- ja kuulemispalkkio on 150 euroa/h + alv. Laskutus perustuu käytettyyn valmistelu- ja toteutustyöaikaan ja aiheutuneisiin matkakuluihin. Mahdolliset matkatoimistojen ym. muut toimeksiannon hoitamisesta aiheutuvat laskut ohjataan suoraan toimeksiantajalle, jolloin vältetään tarpeeton läpilaskutus. Useita luennoitsijoita vaativien tilaisuuksien veloitukset sovitaan erikseen.

2.2 Julkaisut

Julkaisukohtaisen hinnoittelun mukaisesti (keskihinta on noin 20 € + toimitusmaksut).

2.3 Kunnia- ja ansiomerkit

Kunnia- ja ansiomerkkien myyntihinnat 2019 ovat seuraavat

Kultainen kunniamerkki	817 euroa
Hopeinen kunniamerkki	210 euroa
Kultainen ansiomerkki (40 v.)	159 euroa
Kultainen ansiomerkki (30 v.)	141 euroa
Hopeinen ansiomerkki (20 v.)	120 euroa
Pronssinen ansiomerkki (10 v.)	93 euroa
Erikoisansiomerkki	116 euroa

Liite 4 Suomen Kuntaliitto ry:n sijoituspolitiikka

YLEISTÄ

Suomen Kuntaliitto ry (Kuntaliitto) on kuntien ja kunta-alan yhteinen, kaksikielinen edunvalvonta-, palvelu- ja kehittämisorganisaatio. Kuntaliitto perustettiin vuonna 1993, jolloin Suomen Kaupunkiliitto, Suomen Kunnallisliitto, Finlands svenska kommunförbund, Sairaaliitto, Suomen ammatillisten oppilaitosten liitto, Suomen maakuntien liitto ja Kunnallinen työmarkkinalaitos yhdistyivät yleishyödylliseksi yhdistykseksi. Toiminnassa ovat mukana mm. myös sairaanhoitopiirit, muut kuntayhtymät sekä maakuntaliitot.

Tämän sijoituspolitiikan tarkoituksena on Kuntaliiton omaan lukuunsa harjoittamassa sijoitustoiminnassa noudatettavien periaatteiden kirjaaminen ja vahvistaminen. Sijoituspolitiikassa käsitellään ainoastaan Kuntaliiton arvopaperisijoituksista koostuvan sijoitussalkun sijoituksia. Konserniin kuuluvien yhtiöiden hallinnointia käsitellään muissa ohjeissa.

OMAISUUDEN ROOLI KUNTALIITOSSA

Sijoituspolitiikassa käsiteltävä sijoitussalkku on markkina-arvoltaan 67,5 miljoonaa euroa (31.8.2018).

Kuntaliiton sijoitussalkun tuottoa ja pääomaa on yhdessä konserniyhtiöistä saatavien osinkojen kanssa käytetty kattamaan Kuntaliiton operatiivisen toiminnan kuluja. Myös jatkossa on tarpeen varautua kattamaan operatiivisen toiminnan kuluja, koska jäsenmaksut ja muut tulot eivät välttämättä riitä lähivuosiin kattamaan operatiivisen toiminnan kuluja.

Toiminnan rahoittamisen lisäksi sijoitussalkun pääomaa ja tuottoja voidaan käyttää esimerkiksi strategisten sijoitusten kasvattamiseen/rahoittamiseen sekä kuntakentän kannalta muuhun merkittävään yritystoimintaan tarpeen mukaan Kuntaliiton hallituksen näin päättäessä.

SIOJITUSSALKUN TUOTTOTAVOITE JA SIOJITUSHORISONTTI

Kuntaliiton sijoitussalkun salkunhoidon tavoitteena on operatiivisen toiminnan rahoittamiseen tarvittavien varojen tuottaminen sekä salkun reaaliarvon säilyttäminen.

Kuntaliiton operatiivisen toiminnan rahoittamiseen tarvitaan vuoden 2019 budjetin mukaan noin 1,8 miljoonaa euroa. Operatiivisen toiminnan rahoittamiseen voidaan käyttää tarvittaessa myös sijoitussalkun pääomaa.

Salkun pitkän aikavälin keskimääräiseksi reaalitytuottotavoitteeksi asetetaan 2,5 % vuodessa.

RISKIT

Tuottotavoite, joka tähtää inflaation ylittävään tuottoon edellyttää, että sijoitussalkussa on myös osakesijoituksia. Tällöin on todennäköistä, että sijoitussalkun arvo myös laskee joillakin aikajaksoilla.

Sijoitusomaisuuden arvonkehitykseen liittyy riskiä sekä pitkällä että lyhyellä aikavälillä. Lyhyellä aikavälillä riski liittyy erityisesti omaisuuden arvon laskuun, joka voi seurata esimerkiksi osakekurssien laskusta. Pidemmällä aikavälillä riski liittyy siihen, että sijoitussalkulla ei saavuteta riittävää tuottoa kattamaan varainkäyttöä ja inflaatiota.

Kuntaliiton sijoitustoiminnan pääasiallisena tavoitteena on tuottotavoitteen mukaisen tuoton saavuttaminen pitkällä aikavälillä. Lyhyellä aikavälillä hyväksytään suurikin salkun arvon vaihtelu paremman pitkän aikavälin tuoton saavuttamiseksi. Suurien markkinamuutosten toteutuessa on tärkeää pysyä vahvistetun sijoituspolitiikan mukaisessa toiminnassa, jotta pitkän aikavälin tavoitteet saavutetaan mahdollisimman todennäköisesti.

RISKIT: Hajautus

Riskin vähentämiseksi pyritään hajauttamaan sijoitukset tehokkaasti eri varallisuusluokkiin (esimerkiksi osakkeet ja korkosijoitukset), maantieteellisesti ja varallisuusluokkien sisällä.

RISKIT: Neutraali allokaatio, maksimi ja minimirajat

Eri varallisuusluokilla (kuten osakkeet ja korkosijoitukset) on erilaisia tuotto- ja riskiominaisuuksia. Sijoitussalkun neutraali allokaatio kuvaa salkun varallisuusluokkien jakaumaa, joka pitkällä aikavälillä odotetaan toteuttavan sijoitustoiminnalle asetetut tavoitteet tuoton ja riskin suhteen.

Sijoitussalkun pitkän aikavälin tuotto selittyy valtaosin tämän neutraalin allokaation perusteella. Neutraali allokaatio on normaalisti pitkäaikainen ja sitä tarkistetaan lähinnä tehtäessä perustavanlaatuisia muutoksia tavoitteisiin kuten esimerkiksi varainkäyttöstrategian muuttuessa.

Seuraavassa taulukossa on Kuntaliiton sijoitussalkun neutraali allokaatio:

	Neutraali- osuus	Minimi- osuus	Maksimi- osuus
Rahamarkkinat	0,0 %	0,0 %	35,0 %
Valtionlainat	15,0 %	5,0 %	30,0 %
Korkean luottoluokituksen yrityslainat (Investm. Grade)	15,0 %	5,0 %	25,0 %
Matalamman luottoluokituksen yrityslainat (High Yield)	10,0 %	0,0 %	15,0 %
Kehittyvien maiden lainat (Emerging Markets Debt)	10,0 %	0,0 %	15,0 %
Korkosijoitukset yhteensä	50,0 %	35,0 %	65,0 %
Vaihtoehtoiset sijoitukset	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Osakkeet, Suomi	10,0 %	5,0 %	15,0 %
Osakkeet, Eurooppa	15,0 %	5,0 %	20,0 %
Osakkeet, Yhdysvallat	15,0 %	5,0 %	20,0 %
Osakkeet, Japani ja kehittänyt Aasia	0,0 %	0,0 %	5,0 %
Osakkeet, Kehittyvät maat	10,0 %	0,0 %	15,0 %
Osakkeet yhteensä	50,0 %	35,0 %	65,0 %
Kaikki yhteensä	100,0 %		

Allokaatiota on tarkasteltu simulaatiolaskelmien avulla, joiden mukaan salkun nimellinen vuosituotto-odotus seuraavan 10 vuoden aikana on keskimäärin 4,8 % vuodessa. Laskelmissa käytetty pitkän aikavälin inflaatio-odotus on 2,0 % vuodessa, joten tuotto-odotus täyttää Kuntaliiton tuottovaatimuksen. Salkun riskiä yhden vuoden tähtäimellä kuvaava VAR-luku on 20,3 %. Tämä tarkoittaa, että 95 % todennäköisyydellä salkun tappio ei ole 20,3 % suurempi yhden vuoden aikana.

Tilanteissa, joissa sijoituksia hoitamaan valittu varainhoitaja arvioi jonkin varallisuusluokan tuottonäkymien poikkeavan tavanomaisesta, voi varainhoitaja poiketa neutraalista allokaatiosta määriteltyjen minimi- ja maksimirajojen puitteissa näkemyksensä mukaisesti.

Kuntaliiton sijoituksilta edellytetään hyvää likviditeettiä, koska varojen halutaan olevan tarvittaessa nopeasti käytettävissä. Mikäli sijoitussalkusta joudutaan realisoimaan varoja, on salkun koostumus voitava tarvittaessa muokata uudelleen. Vaihtoehtoisiin sijoituksiin tehtävät sijoitukset ovat usein epälikvidimpiä kuin osake- ja korkosijoituksiin tehtävät sijoitukset, minkä vuoksi Kuntaliiton sijoitussalkun sijoituksia ei tehdä vaihtoehtoisiin sijoituksiin.¹

¹ Vaihtoehtoisilla sijoituksilla tarkoitetaan muita kuin tavanomaisia osake- ja korkosijoituksia, kuten esimerkiksi raaka-aineisiin, kiinteistöihin, pääomarahastoihin tai hedge-rahastoihin tehtäviä sijoituksia.

RISKIT: Liikkeeseenlaskijakohtaiset rajat

Yksittäisen liikkeeseenlaskijan arvopapereihin voidaan sijoittaa enintään 10 % pääomasta. Painoltaan yli 5 %:n sijoituksia voi olla enintään 40 % pääomasta. Näitä rajoja ei sovelleta rahastosijoituksiin.

RISKIT: Likviditeetti

Sijoitussalkun sijoitusten valinnassa kiinnitetään erityistä huomiota jälkimarkkinakelpoisuuteen ja rahaksi muutettavuuteen. Varainhoitajille ulkoistetuissa salkuissa sijoituksia tehdään pääasiallisesti vain säänneltyihin eurooppalaisiin UCITS-direktiivin (EU-maissa sijoitusrahastoja sääntelevä ns. sijoitusrahastodirektiivi) mukaisiin rahastoihin. Mahdollisista poikkeuksista on sovittava varainhoitosopimuksissa, jotka Kuntaliiton hallitus hyväksyy.

RISKIT: Valuuttamääräiset sijoituskohteet

Korkosijoitusten osalta valuuttakurssien muutosten vaikutus sijoituksen euromääräiseen kokonaistuottoon voi olla oleellinen. Kuntaliiton varoja ei pääsääntöisesti sijoiteta valuuttariskiä sisältäviin korkoinstrumentteihin tai talletuksiin. Kehittyvien markkinoiden lainoihin tehtävät rahastosijoitukset voivat kuitenkin sisältää avointa valuuttariskiä.

RISKIT - Johdannaiset

Suoria sijoituksia johdannaisiin ei tehdä.

RISKIT: Tavoitteet ja rajoitteet yhteistyökumppaneiden osalta

Sijoituksia tehdään yksinomaan viranomaisten valvonnassa olevien vakiintuneiden ja hyvämaineisten pankkien, varainhoitoyhtiöiden ja rahastoyhtiöiden kautta tai välityksellä.

RISKIT: Rahastotyytit ja sijoituskohteiden kulurakenne

Kuntaliiton varoja voidaan varainhoitajien toimesta sijoittaa pääasiallisesti vain säänneltyihin eurooppalaisiin UCITS-direktiivin (EU-maissa sijoitusrahastoja sääntelevä ns. sijoitusrahastodirektiivi) mukaisiin rahastoihin. Mahdollisista poikkeuksista on sovittava varainhoitosopimuksessa, jonka Kuntaliiton hallitus hyväksyy.

Kuntaliiton varoja voidaan sijoittaa vain sellaisiin sijoituskohteisiin, joilla on selkeä ja läpinäkyvä kulurakenne.

Käytettävät rahastot voivat olla joko aktiivisia tai passiivisia. Aktiivisen sijoittamisen korkeammille palkkioille on oltava perusteet esimerkiksi passiivista sijoittamista korkeamman tuotto-odotuksen muodossa tai siksi, että jollekin markkinalle ei ole saatavissa soveltuvaa passiivista rahastoa. Aktiivisen sijoittamisen hyötyjen toteutumista on seurattava.

SIJOITUSTOIMINNAN VASTUULLISUUS

Sijoitustoiminnan vastuullisuudella tarkoitetaan sijoitusten ympäristöön, sosiaaliseen vastuuseen ja hyvään hallintoon (ESG) liittyvien riskien arviointia ja huomioon ottamista sijoituspäätöksiä tehtäessä sekä sijoitustoimintaa seurattaessa ja arvioitaessa. Kuntaliitto ottaa kaikessa sijoitustoiminnassaan huomioon vastuullisuusnäkökohdat mahdollisuuksien ja käytettävissä olevien resurssien mukaan. Kuntaliitto edistää YK:n vastuullisen sijoittamisen periaatteiden mukaista toimintaa Kuntaliiton varojen hoidossa.

Suurin osa Kuntaliiton sijoituksista hoidetaan ulkoistetusti omaisuudenhoitajien toimesta, joten vaikuttaminen tapahtuu ennen kaikkea varainhoitajien valinnan ja varainhoitajille annettavan ohjeistuksen kautta välillisesti. Varainhoitajien osalta arvioidaan erityisesti sitä, että varainhoitaja ottaa sijoitusten vastuullisuuden huomioon osana sijoituksiin liittyvää päätöksentekoa.

SIJOITUSTOIMINNAN VASTUULLISUUS: YK:n vastuullisen sijoittamisen periaatteet

Kuntaliitto edistää YK:n vastuullisen sijoittamisen periaatteiden (liite 1) toteutumista varainhoitotoimialalla. Kuntaliitto edellyttää valittavilta varainhoitajilta, että ne ovat allekirjoittaneet YK:n vastuullisen sijoittamisen periaatteet ja varainhoitajilla on vastuullista sijoittamista käsittelevä kirjallinen ohjeistus. Varainhoitajien valintaprosessissa arvioidaan varainhoitajan vastuullista sijoittamista koskeva ohjeistus ja toimintaperiaatteet sekä varainhoitajan raportointi sijoitusten vastuullisuuden osalta.

SIJOITUSTOIMINNAN VASTUULLISUUS: Toimenpiteet eri varallisuusluokissa

Vaikuttamisen mahdollisuudet ja keinot vaihtelevat riippuen käytettävistä varallisuusluokista (esimerkiksi korkosijoitukset ja osakesijoitukset) ja varallisuuden hoidon järjestämistavasta (esimerkiksi suorat sijoitukset tai rahastosijoitukset). Seuraavassa on käsitelty toimenpiteitä eri ryhmissä.

Suorat sijoitukset

Suorilla sijoituksella tarkoitetaan sijoituskohteita, joissa Kuntaliitto itse omistaa sijoituskohteen. Perustelusta syystä suoria sijoituksia voi olla varainhoitajien hoitamisessa sijoitusvarallisuuden osissa, mikäli näin on sovittu varainhoitajan ja Kuntaliiton välisessä omaisuudenhoitosopimuksessa. Suorissa sijoituksissa on otettava huomioon vastuullisen sijoittamisen näkökohdat aina osana päätöksentekoa YK:n vastuullisen sijoittamisen periaatteita noudattaen.

Rahastosijoitukset ja omaisuudenhoito

Rahastosijoituksissa Kuntaliitto omistaa sijoitusrahastojen rahasto-osuuksia, eikä suoraan niitä kohteita, joihin rahasto on sijoittanut. Sijoitusrahaston varainhoitaja päättää rahaston sääntöjen puitteissa rahaston sijoituskohteista. Rahastosijoituksissa Kuntaliitto ei voi vaikuttaa yksittäisiin sijoituspäätöksiin tai -kohteisiin. Sama tilanne on täyden valtakirjan varainhoidossa, jossa varainhoitaja tekee sijoituspäätökset omaisuudenhoitosopimuksessa sovitussa puitteissa.

Kuntaliiton sijoituksista pääosa sijoitetaan rahastojen ja täyden valtakirjan varainhoidon kautta, jolloin valitut varainhoitajat päättävät varojen sijoittamisesta omaisuudenhoitosopimuksen mukaisesti. Kuntaliitolla ei tällöin ole päätösvaltaa rahastojen yksittäisiin sijoituskohteisiin.

Koska omaisuudenhoidossa ja rahastosijoituksissa Kuntaliitto ulkoistaa sijoituskohteiden valinnan, tapahtuu sijoitustoiminnan vastuullisuuteen vaikuttaminen näiltä osin erityisesti: i) valitsemalla varainhoitajia, jotka ovat allekirjoittaneet YK:n vastuullisen sijoittamisen periaatteet ja jotka ovat integroineet vastuullisen sijoittamisen menettelyt osaksi omia sijoitusprosessejaan sekä ii) seuraamalla varainhoitajien sijoitustoimintaa raportoinnin kautta. Ensisijaisesti esille nousevia kysymyksiä käsitellään keskusteluissa varainhoitajan kanssa.

SIJOITUSTOIMINNAN VASTUULLISUUS: Vastuullisen sijoittamisen kehittäminen

Vastuullisen sijoittamisen käytännöt ovat sijoitustoimialalla suhteellisen uusia ja niiden oletetaan kehittyvän edelleen tulevina vuosina. Osana vuosittaista sijoituspolitiikan arviointia Kuntaliiton sijoitustoiminnan vastuullisuuteen kiinnitetään huomiota ja menettelytapoja pyritään kehittämään seuraamalla alan kehitystä ja toimimalla tarvittaessa yhteistyössä vastuullista sijoittamista edistävien järjestöjen, varainhoitajien ja muiden osapuolien kanssa.

PÄÄTÖKSENTEKO JA SEURANTA

Kuntaliiton hallitus hyväksyy vuosittain sijoituspolitiikan talousarvion osana.

PÄÄTÖKSENTEKO JA SEURANTA: Sijoituspäätökset, varainhoitajien/rahastojen käyttö

Kuntaliiton sijoitussalkun varainhoito toteutetaan ammattimaisia varainhoitopalveluja tarjoavien yhteistyökumppaneiden kautta. Varainhoitajat tekevät sijoituspäätöksiä itsenäisesti omaisuudenhoitosopimuksessa sovitulla tavalla. Varainhoitajien kanssa solmittavat omaisuudenhoitosopimukset hyväksyy Kuntaliiton hallitus. Varainhoitajien on noudatettava toiminnassaan Kuntaliiton sijoituspolitiikkaa. Varainhoitajien kilpailutus toteutetaan vähintään 5 vuoden välein.

Vastapuoli- ja varainhoitajariskin hajauttamiseksi käytetään vähintään kahta varainhoitoyhteistyökumppania.

Sijoituspäätöksien kirjanpidollisten vaikutusten paremman ennakoitavuuden, hallinnollisen työn minimoimisen ja jatkuvan tehokkaan riskihajautuksen varmistamiseksi sijoitukset pyritään pääsääntöisesti tekemään rahastojen kautta.

PÄÄTÖKSENTEKO JA SEURANTA: Raportointi

Kuntaliiton hallitus saa säännöllisesti raportin, joka sisältää soveltuvin osin seuraavat tiedot sijoitussalkun sijoituksista ja kehityksestä:

- a. pääoman kehitys
- b. eri ajanjaksojen tuottokehitys
- c. tuottokehitys suhteessa neutraaliallokaatiota kuvaavaan vertailuindeksiin
- d. riskikehitys
- e. keskeisten salkun osien (varallisuusluokittain) tuotot ja riskit
- f. vallitseva allokaatio suhteessa neutraaliallokaatioon ja riskirajoihin
- g. maantieteellinen jakauma
- h. suurimmat yksittäiset sijoitukset ja niiden %-osuus salkusta
- i. varainhoitajien salkunhoitajien menestyksellisyys

PÄÄTÖKSENTEKO JA SEURANTA: Päätösvaltuudet

Seuraavassa taulukossa on määritelty Kuntaliiton sijoitustoimintaan osallistuvien päätösvaltuudet.

Kuntaliiton sijoitustoiminnan vastuut ja päätösvaltuudet	
Hallitus	<ul style="list-style-type: none"> - Hyväksyy sijoituspolitiikan - Hyväksyy varainhoitajien kanssa tehtävät sopimukset - Sijoitustoiminnasta raportoidaan hallitukselle säännöllisesti
Kuntaliiton talous- ja hallintojohtaja	<ul style="list-style-type: none"> - Valmistelee Kuntaliiton hallitukselle ehdotuksen sijoituspolitiikasta ja huolehtii sen ajanmukaisuudesta - Vastaa varainhoitajien kilpailutuksesta ja tekee Kuntaliiton hallitukselle esitykset varainhoitajien valinnasta - Seuraa sijoitustoiminnan ja siihen liittyvien riskien raportteja - Raportoi tarvittaessa Kuntaliiton hallitukselle Kuntaliiton sijoituksia koskevista olennaisista asioista - Päättää vaihtoehtoisista sijoituksista sijoituspolitiikan mukaisesti - Päättää sijoitussuunnitelman puitteissa Kuntaliiton toimintaan tarvittavien varojen realisoinnista - Pitää yhteyttä varainhoitajiin ja muihin yhteistyökumppaneihin - Esittelee sijoitustoimintaan liittyvät asiat hallituksen kokouksessa
Varainhoitajat	<ul style="list-style-type: none"> - Kuntaliitolle valitaan vähintään kaksi varainhoitajaa, jotka hoitavat Kuntaliiton varallisuutta omaisuudenhoitosopimuksessa määritellyllä tavalla
Raportoinnin tuottaja	<ul style="list-style-type: none"> - Laatii sijoitustoiminnan tuotto- ja riskiraportit yhdistäen omaisuudenhoitajilta saatavat tiedot - Hankitaan ulkoistettuna palveluna
Analyysin tuottaja	<ul style="list-style-type: none"> - Huolehtii varainhoitajien ja sijoitustuotteiden analysoinnista ja laatii toimenpideehdotuksia analyysin perusteella - Hankitaan ulkoistettuna palveluna tai Kuntaliitto-konsernin asiantuntijalta

Liite 1 - YK:n vastuullisen sijoittamisen periaatteet²

YK:n vastuullisen sijoittamisen (ESG) periaatteet allekirjoittava varainhoitaja sitoutuu seuraaviin kohtiin:

1. Liittämään ESG-asiat osaksi sijoitusprosesseja

Mahdollisia toimia: Varainhoitajan tulisi mainita ESG-asiat sijoituspolitiikassaan ja tukea ESG-työkalujen, analyysien ja tilastojen kehittämistä. Salkunhoitajien kykyä sisällyttää ESG-asioita toimintaansa arvioidaan säännöllisin väliajoin. Lisäksi voidaan kannustaa akateemista ja muuta alaan liittyvää tutkimusta sekä tukea ESG-koulutusta sijoitusammattilaisille.

2. Toimimaan aktiivisena omistajana ja sisällyttämään ESG-asiat omistajakäytäntöihinsä

Mahdollisia toimia: Varainhoitajan tulisi kehittää aktiivista ja julkista omistajapolitiikkaa ja käyttää mahdollista äänioikeuttaan yhtiökokouksissa. Tavoitteena on aktiivinen vuoropuhelu yhtiöiden kanssa, jonka lisäksi voidaan osallistua standardien, valvonnan ja periaatteiden kehittämiseen. Yhtiökokouksissa voidaan tehdä esityksiä / kannustaa osallistumaan ESG-vaikuttamisprojekteihin ja raporttoimaan niistä. Myös yhteiset vaikuttamisaloitteet ovat hyvä väylä aktiiviseen omistajuuteen.

3. Edistämään sijoituskohteidensa asianmukaista ESG-raportointia

Mahdollisia toimia: Varainhoitajat voivat pyytää yrityksiltä standardimuotoista raportointia ESG-asioista (kuten Global Reporting Initiative) sekä ESG-asioiden sisällyttämistä vuosikertomuksiin. Lisäksi yrityksiltä kannattaa pyytää tietoja asiaankuuluvien normien, standardien ja kansainvälisten aloitteiden käytöstä tai käyttöönotosta sekä olla mukana tukemassa sellaisia osakkeenomistajien yhtiökoukusesityksiä, jotka edistävät ESG-asioiden julkaisemista.

4. Edistämään vastuullisen sijoittamisen periaatteiden käyttöönottoa sijoitustoimialalla

Mahdollisia toimia: Varainhoitajien kannattaa sisällyttää ESG-asioihin liittyviä vaatimuksia palvelutuottajien/ali-hankkijoiden valintakriteeristöön.

ESG:hen liittyviä odotuksia kannattaa kommunikoida sijoituspalvelujen tarjoajille (esim. kolmansien osapuolien käytettävien rahastojen) aktiivisesti ja olla yhteydessä myös niihin palvelutuottajiin, jotka eivät täytä asetettuja ESG-vaatimuksia. Sijoitustoimialalla voidaan tukea erityisesti vertailutyökalujen kehittämistä sekä valvonta- tai politiikkamuutoksia, joiden tarkoituksena on lisätä ohjeiden käyttöä.

5. Edistämään vastuullista sijoittamista yhteistyössä muiden sijoittajien kanssa

Mahdollisia toimia: Varainhoitajat voivat osallistua erilaisiin verkostoihin työkalujen ja resurssien yhdistämiseksi. Yhteistyössä kannattaa nostaa esille uudet, nousevat teemat sekä kehittää ja tukea yhteisöllisiä aloitteita.

6. Raportoimaan toimistaan ja vastuullisen sijoittamisen edistymisestä

Mahdollisia toimia: Varainhoitajien on suotavaa kertoa avoimesti siitä, miten ESG-asiat on sisällytetty sijoitustoimintaan sekä julkaista aktiivisen omistajapolitiikan käytäntöjään ja palveluntarjoajille/ali-hankkijoille asetettuja vaatimuksia. Myös edistyksistä ja saavutuksista on hyvä raportoida säännöllisin väliajoin.

---

² Lähde: Finsif - Finland's Sustainable Investment Forum ry